

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Кафедра педагогіки
та психології дошкільної
освіти

Сучавський університет
імені Штефана чел Маре,
м. Сучава, Румунія

Університет
Яна Кохановського
в Кельцах,
м. Кельце, Польща

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної конференції

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
І ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ
КАДРІВ У КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ»**

**12-13 травня 2016 р.
м. Чернівці**

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра педагогіки та психології дошкільної освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Педагогічний інститут
Університет ім. Стефана чел Маре м. Сучава (Румунія)
Факультет навчання і виховання
Університет імені Яна Кохановського м. Кельци (Польща)
Факультет педагогіки і мистецтва

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
І ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
12-13 травня 2016 року

Чернівці - 2016

УДК 378.091.12
ББК 74.584

Актуальні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті євроінтеграційних процесів // Матеріали науково-практичної конференції, 12-13 травня 2016 року. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2016. – 184 с.

До збірника увійшли тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти і професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті євроінтеграційних процесів», яка відбулася 12-13 травня 2016 року на кафедрі педагогіки та психології дошкільної освіти факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

У матеріалах висвітлено історичний досвід розвитку дошкільної освіти в Україні й за кордоном; теоретичні й прикладні проблеми дошкільної освіти на сучасному етапі; актуальні питання професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в Україні та європейських державах.

Редакційна колегія випуску:

Зварич Ігор Михайлович, д.філол.н., професор
Лисенко Неллі Василівна, д.пед.н., професор
Олійник Марія Іванівна, к.пед.н., доцент
Кліпа Отілія, доктор філософії, професор, (Румунія)
Серденчук Лаура Надія, доктор філософії (Румунія)
Ставяк-Ососінська Малгожата, доктор філософії (Польща)

За зміст матеріалів редколегія відповідальності не несе.

ЗМІСТ

<i>Баласва Катерина. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності: історична ретроспектива....</i>	6
<i>Беспалько Ганна. Педагогічна підтримка художньо-естетичної обдарованості дітей дошкільного віку .....</i>	10
<i>Венгловська Олена. Розвиток дошкільної освіти в незалежній Україні (кінець ХХ – початок ХХІ століття) .....</i>	14
<i>Вишпінська Ярина. Етнокультурні традиції в змісті музичного виховання дітей дошкільного віку .....</i>	18
<i>Голота Наталія. Особливості пізнання дитиною простору й часу в дошкільному віці як передумова її успішного навчання у школі .....</i>	22
<i>Гордійчук Оксана. «Кредо для підтримки дитини з особливими потребами» в професійній підготовці майбутнього вчителя початкової школи до інклюзивного навчання .....</i>	26
<i>Журат Юлія. Пізнавальна активність дошкільників .....</i>	30
<i>Іванюк Ганна. Підготовка фахівців із дошкільної освіти: навчання на дослідженнях .....</i>	33
<i>Казакова Наталія. Формування духовно-моральних цінностей дітей дошкільного віку засобами мультисенсорної технології ...</i>	37
<i>Квасецька Ярина. Релігійно-моральне виховання майбутніх вихователів у вчительських семінаріях австро-угорського періоду .....</i>	41
<i>Кіліченко Оксана. Педагогічні умови організації освітнього середовища у педагогічному ВНЗ способом розв'язування навчально-професійних ситуацій .....</i>	45
<i>Кобилянська Лілія. Підготовка гувернера – фахівця дошкільної освіти як одна з умов гармонізації суспільного і родинного виховання дітей .....</i>	49
<i>Колтунович Тетяна. Проблема співвідношення понять «професійне вигорання» та «захопленість роботою» .....</i>	53
<i>Комісарик Марія. Здатність до рефлексії як професійно важлива якість педагога .....</i>	57
<i>Куземко Леся. Особливості реалізації диференційованого підходу до виховання хлопчиків і дівчаток .....</i>	62

Олена Венгловська
(Київ)

**Розвиток дошкільної освіти в незалежній Україні
(кінець ХХ – початок ХХІ століття)**

Із здобуттям 1991 року незалежності України розпочинається модернізація всієї системи освіти, зокрема й дошкільної. Тогочасна система дошкільного виховання не відповідає запитам держави щодо розбудови національної системи освіти.

Розвиток дошкільної освіти на початок 90-х років позначався негативними тенденціями, що були зумовлені переходом на ринкові відносини і розривом економічних зв'язків. Зауважимо, що негативним чинником впливу на розвиток дошкільної освіти України у кінці ХХ століття було зменшення витрат підприємств і відомств на фінансування дошкільної галузі. Цей період характеризувався й негативною демографічною ситуацією в країні й масовою внутрішньою трудовою міграцією, що полягала у зниженні народжуваності дітей. Означені чинники призвели до гальмування розвитку мережі дошкільних закладів як у містах, так і в селах України.

Згідно з даними статистичних звітів Міністерства освіти України про середні, дошкільні та позашкільні заклади освіти (1992–1996), на кінець 1991 року в Україні діяло 8423 дошкільних навчальних закладів, зокрема: 5441 – у містах, 2982 – у селах. Кількість дітей у них становила 954841, зокрема: 810703 дітей у містах, 144138 – у сільській місцевості. На кінець 1995 року показники кількості дошкільних навчальних закладів та дітей у них дещо зросли: 10212 дошкільних закладів, кількість дітей – 955572 [2, с. 125-128]. Однак, в окремих областях України динаміка мережі дошкільних навчальних закладів мала характер стагнації. Так, наприклад, в Івано-Франківській області упродовж 1992–1994 рр. діяло відповідно 310, 311, 313 дошкільних навчальних закладів; у Миколаївській області у ці ж роки функціонувало 435, 437, 446 дошкільних навчальних закладів; у Тернопільській області цей показник сягав 185, 183, 177. Помітне скорочення спостерігалось у Вінницькій області 325 дошкільних навчальних закладів у 1995 році проти 343 – у 1992 році; у Волинській області діяло 437 дошкільних навчальних закладів проти 452; у Закарпатській відповідно 574 проти 586; у Івано-

Франківській 301 проти 310; у Чернівецькій 224 проти 238 дошкільних навчальних закладів [2, с. 125]. Погіршення ситуації в освітній галузі вимагало пошуку шляхів виходу з кризи та визначення напрямів модернізації освіти, зокрема й дошкільної, як на державному, так і на регіональному рівнях.

Вивчення теоретичних джерел, статистичних звітів і протоколів засідань колегій Міністерства освіти України уможливили виокремлення особливостей дошкільної освіти у визначених хронологічних межах, а саме: невідповідність радянської нормативно-правової бази дошкільного виховання концепції розбудови дошкільної освіти в Україні та регіонах; пошук шляхів адаптації існуючої структури мережі дошкільних навчальних закладів до нових умов, що характеризуємо, насамперед розвитком варіативних моделей (ШДС, центри розвитку дитини, профільні ДНЗ та ін.; вдосконалення вимог до педагогічних кадрів (визнання їх суб'єктом педагогічного процесу).

Оновлення дошкільної галузі здійснювалося у процесі розбудови системи неперервної освіти України з урахуванням її особливостей, а саме: досвіду і традицій, набутих суспільним дошкільним вихованням попередніх періодів; досягнень у галузі педагогіки та психології (орієнтація на особистість дитини, її індивідуальні здібності, уподобання, відхід від навчально-дисциплінарної моделі та орієнтація на особистісно орієнтовану); соціокультурних чинників (традицій, звичаїв, культури краю регіону, міста, села).

Вивчення різних груп джерел уможливило визначення пріоритетних напрямів оновлення дошкільної освіти у кінці ХХ – на початку ХХІ століття. До основних відносимо наступні: розроблення нормативно-правового забезпечення дошкільної освіти, оновлення програмово-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти, вдосконалення мережі дошкільних навчальних закладів (розвиток дошкільних навчальних закладів різних типів, зокрема й варіативних); уточнення професіограми вихователя як активного учасника освітнього процесу. Проаналізуємо окремі положення.

Варто зауважити, що цілі, напрями, стратегії розвитку дошкільної освіти були визначені у першому концептуальному документі незалежної України щодо розвитку освіти Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття) (1994), в

якій акцентувалася увага на розвитку дошкільної освіти у регіонах, необхідності розроблення програмово-методичного, психолого-педагогічного супроводу дитини у соціокультурному середовищі. Окремі положення програми уточнено в Законах України: «Про освіту» (1996), «Про дошкільну освіту» (2001).

Зміст нормативно-правового забезпечення розвитку дошкільної освіти був спрямований на підвищення її якості, розроблення наукового супроводу дошкільної освіти, її варіативність; вдосконалення змісту й технологій освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах.

В окреслених межах дослідження увиразнилась тенденція до оновлення змісту дошкільної освіти шляхом розроблення програмово-методичного супроводу розвитку дитини дошкільного віку на основі особистісно орієнтованого, соціокультурного підходів. У дошкільних навчальних закладах України реалізувалися державні («Малютко», Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»), регіональні («Українське дошкілля», «Дитина», «Дитина в дошкільні роки») й авторські програми («Хореографія для дошкільнят» (Ю. Кір'ян), «Безпека життєдіяльності дітей дошкільного віку» (О. Рудик), «Англійська мова для дошкільнят» (Н. Вакуленко), та ін.), надаючи можливість вихователям організувати розвивальну діяльність з дітьми відповідно до їх здібностей, нахилів та уподобань. Особливістю цього періоду було те, що колективи дошкільних навчальних закладів України були активними учасниками експериментальної діяльності з оновлення змісту дошкільної освіти (ШДС «Монтессорі», ДНЗ № 409 м. Києва, ДНЗ «Ялинка» м. Бровари Київської області ін.).

У кінці ХХ – на початку ХХІ століття набули поширення варіативні дошкільні навчальні заклади, кожен з яких вибудовував свою модель розвитку. На їх функціонування впливали такі чинники, як: соціально-економічні – розбудова системи дошкільної освіти в незалежній Україні, визначення нових освітніх парадигм (особистісно орієнтованої, діяльнісного підходу), варіативність дошкільної освіти (вивчення запитів на дошкільну освіту дітей, батьків, держави); демографічні – розвиток дошкільних навчальних закладів різних типів і форм власності на засадах варіативності; соціокультурні –

індивідуальне спрямування розвитку варіативних дошкільних навчальних закладів відповідно до потреб міста, селища, регіону, орієнтація на культуру і традиції регіону.

Систематизація дошкільних навчальних закладів здійснювалась відповідно до специфіки їх функціонування. Умовно варіативні дошкільні навчальні заклади систематизуємо: за структурою організації розвивального процесу (Вальдорфські ДНЗ, ШДС Монтессорі, школи-дитячі садки, центри розвитку дітей), за змістом освіти (дошкільні навчальні заклади, які спираються на педагогічні ідеї Т.Лубенця, С.Русової, В.Сухомлинського).

Виявлено еволюційний характер розвитку дошкільних навчальних закладів, які втілювали у своїй діяльності певні напрями дошкільної освіти (художньо-естетичний, фізкультурно-оздоровчий, музичний, гуманітарний, правовий, екологічний, тощо), упроваджували інноваційні методики і технології, реалізували народознавчу компоненту, музейну педагогіку.

Зміна освітньої парадигми зумовила внесення змін до змісту професійної підготовки вихователів, зокрема до навчальних планів було уведено дисципліни варіативної складової, такі як: «Психолого-педагогічні основи роботи з обдарованими дітьми»; «Історія дошкільної освіти міста м. Києва», «Технології особистісного (індивідуального) виховання дітей» та ін. Вивчення цих дисциплін, уможливило формування здатності та готовності майбутніх вихователів мобільно реагувати на виклики ХХІ століття, створювати розвивальне середовище для «особистісного розвитку дошкільника» [1, с. 13], адаптувати у роботу з дітьми дошкільного віку педагогічні ідеї видатних педагогів ХХ століття, зокрема С.Русової, В.Сухомлинського, впроваджувати особистісно орієнтовані технології щодо формування ціннісного ставлення дитини до самої себе та навколишнього, проектувати розвивальну діяльність із позиції реалізації індивідуального підходу до розвитку дитини дошкільного віку, втілювати в освітній простір дитинства положення гуманістичної педагогіки.

Список літератури:

1. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні : наук.-метод. посіб. / наук. ред. О. Л. Кононко. – К. : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. – 243 с.

2. Статистичні дані про середні, дошкільні заклади системи Міністерства освіти України (1992-1996 рр.) / Міністерство освіти України. – К.: 1997. – 135 с.

Ярина Вишпінська
(Чернівці)

Етнокультурні традиції в змісті музичного виховання дітей дошкільного віку

Різноманіття навчальних й освітніх дисциплін, які утворюють необхідний базис для становлення повноцінного покоління дітей дошкільного віку, наповнення змісту дошкільної освіти природничим, естетичним, логіко-математичним, лінгвістичним, загально-оздоровчим компонентами є знаковими для успішного формування майбутньої генерації в кожній державі. Однак, слід пам'ятати про національнотворчу складову, яка уособлює чи не найважливішу частину в системі цілісного виховання дітей дошкільного віку, оскільки ґрунтується на реаліях й цінностях етнокультурної традиції власного народу. Дотримуючись системи етнокультурного виховання, створеної впродовж століть кожним народом, ми не тільки сприятимемо патріотичному напрямку формування особистості, нам буде під силу розвинути і збагатити художню, естетичну й ціннісну мотивацію дошкільників у процесі навчально-виховної діяльності. Наповнення змісту музичного виховання дошкільників народномузичним мелосом, використання пісень українського дитячого фольклору, засобів та елементів театралізованої діяльності, музично-виконавської практики, творів усної народної й музичної спадщини, дасть можливість реалізувати творче спрямування дошкільної освіти.

Переваги використання фольклористичного доробку в системному формуванні музичних здібностей у дітей дошкільного віку є беззаперечним. Доступність форми, ігрова та образна багатоманітність народного мелосу, можливість сполучити й втілити за допомогою примітивних засобів та елементарного музичного інструментарію художню й пластично-образну ідею народних творів, використання близьких і зрозумілих дитячому сприйняттю текстових конструкцій, насичених ритмічністю й повторюваністю речитативних форм,

використання вокалізації, гри та імітації стає не тільки ілюстративним засобом зміцнення і розвитку музичних проявів особистості, а й умовою успішного формування і розвитку музичних здібностей дітей дошкільного віку.

Про доцільність та музично-педагогічну, загально-оздоровчу і зміцнюючу користь використання українського дитячого ігрового фольклору з метою формування цілісної особистості висловився Василь Верховинець на сторінках своєї збірки «Весняночка»: багатогранність ігрового матеріалу, що утворює змістове наповнення та характеристику авторського видання, має виїняткову позитивний педагогічний та естетичний вплив на дітей дошкільного віку. «Дитина відчуває на собі благодійну дію музики й слова, танцю і ритмічних рухів, вона в захопленні від яскравих проявів прекрасного в природі, у повсякденному житті» [1, с.5]. «Пісня й танець – це рідні брат і сестра. Як у пісні виллюються жарти, радощі й страждання народні, так і в танці та іграх народ проявляє свої почуття» [1, с.5-6].

Національний пісенний та ігровий фольклор в дошкільному віці уособлює благодатний ґрунт для музично-естетичного виховання малюків. Він сприяє налагодженню естетичних зв'язків та виховує культуру спілкування; залучає дітей до творчої діяльності в різних видах музичного виховання у дошкільному навчальному закладі; розвиває національну музичну духовно-практичну активність; забезпечує у дітей розвиток їх творчих можливостей, музичних здібностей та активізує прояви музично-виконавської діяльності.

Проведення театралізованих ігор у поєднанні з піснями-драматизаціями посилює зацікавлення дітей у прояві музичних здібностей, створює «позитивне коло» у сприйманні нового музичного матеріалу, комплексно впливає на врегулювання й узгодження різноманітних музично-дидактичних завдань, допомагає подолати «заклими» й дитячу сором'язливість, підтримує жвавий темп організації музичного заняття чи дозвілля малюків, об'єднує дитячий колектив.

Цінними для нас є рекомендації Василя Верховинця у алгоритмі створення фольклористично-хореографічного дійства з дітьми дошкільного віку. Він, демонструючи кожну музичну фразу народної пісні, що була пов'язана з грою, засвоював її